

KUSTANTAMO
HELMIVYÖ

AUGUST STRINDBERG ONNELLISTEN SAARI

Onnellisten saari

August Strindberg

Onnellisten saari

Suom. Ilmari Ahma

Kustantamo Helmivyö

Turku 2023

August Strindberg: *Onnellisten saari*
Alun perin julkaistu ruotsiksi
nimellä *Det lycksaliges ö* vuonna 1884
Ilmari Ahman suomennoksen julkaissut
alun perin Otava vuonna 1912
ISBN 978-952-7469-30-9

Painopaikka: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

August Strindbergin robinsonadi

August Strindberg (1849–1912) on ollut Ruotsin tunnetuimpia kirjailijoita, jonka tunnettuus ja suosikin ovat vakaita, vaikka hänen tuotantonsa oli misogynististä ja ihmisvihamielistäkin. Strindbergin terävät paradoksit vetävät puoleensa edelleen.

Poliittisesti Strindberg oli sosialisti tai jopa anarkisti, ja nämä näkemykset heijastuvat hänen pienoismaanin mittaiseen teokseensa *Onnellisten saari*. Se ilmestyi alun perin nimellä *Lycksaliges ö* vuonna 1882 osana teosta *Svenska öden och äventyr*. Sen Strindberg kirjoitti nopeassa tahdissa kylälästyneenä teostensa julkiseen riepotteluun ja sillä hän halusi osoittaa osaavansa edelleen kirjoittaa vetävästi ja hauskasti.

Onnellisten saari kuuluu robinsonadien lajityyppiin, kertomuksiin ihmisestä tai ihmisjoukosta, jotka joutuvat elämään autiolla saarella. Defoen *Robinson Crusoe*sta nimensä saanut lajityyppi edustaa usein taka-ajatuksetonta seikkailukirjallisuutta; tunnettuja ovat esimerkiksi Jules Vernen teokset, kuten *Robinson-koulu*, joka ilmestyi sattumoi-

sin samana vuonna kuin *Onnellisten saari*.

Lajityyppiin kuuluu myös alalaji, jossa sitä käytetään yhteiskunnalliseen satiiriin. Tunnetuin esimerkki lienee William Goldingin ihmisten luontaista pahuutta kuvaava *Kärpästen herra*, jossa saarta hallitsee nuorten poikien joukkio. *Onnellisten saarella* Uudeksi Ruotsiksi kutsuttuun kaukaiseen maahan lähtee ihanneyhteiskunnan toiveita elättelevä ryhmä epämääräisiä miehiä, utopisteja, hulluja ja vankeja. Miehet haluavat perustaa oman yhteiskuntansa, joka luodaan ilman tukahduttavia sääntöjä ja lakeja. Asiat eivät kuitenkaan suju niin kuin he ovat suunnitelleet.

Strindberg roiskii moneen suuntaan: hän suomi niin omahyväisiä ruotsalaisia, uskonnon vaikutusta ihmismieleen, kumouksellisten ennakkoluuloja ja vallanhimoa kuin perinteistä inhimillistä tyhmyyttäkin. Utopia syö ennen pitkää lapsensa.

Onnellisten saaresta julkaistiin vuonna 1990 uusi Antero Tiusasen suomennos, mutta Helmivyö julkaisee tällä haavaa Ilmari Ahman vanhan suomennoksen vuodelta 1912. Teosten käännöstä on vertaillut Susanna Poukka vuonna 2011 valmistuneessa gradussaan.

Juri Nummelin

Ensimmäinen luku

Kolmimasto Ruotsin Leijona oli vetänyt keulapurjeet etumastoonsa Älfsborgin linnoituksen edustalla ja oli juuri nostamaisillaan ankkurin, kun muuan tullilaitoksen soutuveneistä erkani rannasta ja antoi merkin, ettei laiva saanut vielä lähteä; mutta tuuli oli jo pullistanut purjeet ja laiva riuhoi ankkuriköyttä. Tullimiehet soutivat minkä jaksosivat; köysi heitettiin laivasta, ja pian hinattiin tullivene ison aluksen viereen. Veneestä kapusi ylös kaksi nuorta miestä, jotka vedettiin tykkiaukosta laivaan; heidän jäljestään viskattiin nahkasäkki, joka näytti olevan heidän ainoa matkatavaransa, ja sitten läksi tullivene takaisin. Mutta Ruotsin Leijona, joka nyt oli saanut ankkurinsa ranapalkille, lasketti pienin keulapurjein ulapalle oikeanpuolisen laitatykistön jyskyessä ja linnoituksen kanuunain vastatessa ammuntaan.

Ruotsin Leijonan lastina oli taekaluja, kankaita ja kappaletavaraa; sitäpaitsi oli 500 matkustajaa, enimmäkseen pahantekijöitä, jotka oli tuotu ankuripajoista, vankiloista ja kuritushuoneista, ja matkan määränä oli Uuden Ruotsin siirtomaa Pohjois-Amerikassa.

Kun molemmat nuoret herrat olivat päässeet välikerroksen läpi kannelle, kääntyivät he ikäänkuin saman ajatuksen valtaamina taaksepäin ja pistivät kielen ulos suustaan, linnoitukselleko vai koko maalle, joka siinti kaukaisuudessa, sitä oli vaikea sanoa. Tällä tavoin päästettyään ilmoille isänmaalliset tunteensa he etsivät peränpuolelta kapteenin kajuutan näyttääkseen paperinsa ja tehdäkseen selkoa itsestään.

Siitä selityksestä, jonka he tällöin antoivat, kävi ilmi, että he olivat Upsalan akatemian ylioppilaat Dominus Lassi Hulling ja Petter Snagg, jotka kumpikin oli todistettu syypäiksi siihen, että olivat sekä kaupungin kapakoissa että myös eräissä osakuntakekkereissä puhuneet solvaavasti kuninkaan professorista Serenissimus Olaus Rudbeckiukselta ja tämän äskettäin ilmestyneestä, "Atland eli Manhem" -nimisestä vuosisataisteoksesta, joka oli tähän asti aavistamattomalla tavalla korottanut isänmaan kunniaa, kun näet sanottu Serenissimus siinä oli sekä deduksionin että induksionin avulla päivänselvästi näyttänyt toteen, että Svean valtakunta ei ollut vähempää kuin ihmissuvun kehto. Tyhmän ja säädyttömän epäilyksensä tähden oli ennenmainitut Hulling ja Snagg pantu arestiin, mutta koska he tässä ahtaassa eikä niinkään

terveellisessä paikassa olivat käyttäytyneet sopimattomasti ja rangaistavasti, oli heidät tuomittu kujanjuoksuun ja kuritushuoneeseen.

Kuninkaallisen majesteetin erinomaisesta armosta he olivat saaneet luvan lähteä maanpakoon ja matkustaa Ruotsin Leijonassa Uuteen Ruotsiin.

Kapteeni kuunteli selitystä sävyisästi virnistellen. Ei hän ollut kuullut tuosta Atlantica-kirjasta, mutta saatuaan tietää sen sisältävän jotakin sellaista, että muka Svean valtakunta oli tuo syvyyteen vajonnut Atlantis eli Onnellisten saari, asetui hän oitis ylioppilaiden puolelle ja selitti jokaisen merimiehen tietävän, että Atlantica oli Valta-meressä, joka juuri samaisesta saaresta oli saanut nimensä, eli Atlantinmeressä. Ja sitten hän lausui oppineet herrat tervetulleiksi ja tuli heidän hyväksi ystäväkseen.

Matka eteni hyvillä tuulilla Pohjanmeren poikki, Kanavan läpi ja Espanjan merelle. Koska mahdollisen haaksirikon vuoksi ei uskallettu pitää vankeja sidottuina eikä karkaamisesta tai kapinasta ollut pelkoa, kaikki kun olivat selittäneet olevansa tyytyväisiä saadessaan matkustaa, kulkivat nämä vapaina ja käyttäytyivät siivosti ja soveliaasti. Naineet olivat saanee takaisin vaimonsa ja lapsensa, joita eivät olleet vuosikausiin nähneet,

ja he olivat ylen onnellisia, ja onni teki heidät hyväiksi. Mutta eivät he vallan vaarallisia olleetkaan. Jotkut olivat humalapäissään lyöneet puukolla, toiset karanneet sotapalveluksesta, toiset poimineet hedelmiä muiden puista, syystä ettei heillä ollut omia. Pimeistä, epäterveellisistä vankiloista päästyään he nauttivat täysin siemauksin mahtavan meren näystä ja kirkkaasta valosta. Kaikki oli uutta heille, ja he ilakoivat kannella kuin lapset. Milloin he juoksivat katsomaan delfiiniä, joka karkeloi aalloilla, milloin piti heidän nähdä, kuinka merimiehet pyydystivät hain tai lentokalan.

Kun he olivat vapautetut työnteosta, oli koko matka heille yhtä ainoata pyhäpäivää, ja leipähuolten painamatta he astuivat katettuun pöytään, yksinkertaiselle mutta riittävälle aterialle.

Molemmat ylioppilaat, jotka oltuaan nuora kaulassa olivat päässeet pakoon, tunsivat olevansa tavallaan rikoksentekijöitä hekin ja tekivät tuttavuuksia irtipäästettyjen kanssa, joiden oli määrä samoin kuin heidänkin alkaa alusta elämän taistelu uudessa maassa, uusissa oloissa. Lassi oli luonteensa ja kasvatuksensa mukaisesti tullut siihen maailmankatsomukseen, että kaikki mikä tapahtuu on parasta; Petter sitävastoin piti kaikkea auttamattoman viheliäisenä. Ja monesti joutuivat

ONNELLISTEN SAARI

August Strindbergin *Onnellisten saari* on robinsonadi, kertomus autiolle saarella joutuvasta miesjoukosta. Samalla se on herkullinen satiiri, jossa Strindberg ivaa ihmisen luontaista vallanhimoa ja vallankumouksellisten taipumusta pettää omat ihanteensa.

Onnellisten saari ilmestyi alun perin vuonna 1882, ja suomeksi se julkaistiin vuonna 1912 Ilmari Ahman viehättävänä käännöksenä, jota käytetään tässäkin laitoksessa. Teoksen avaa Juri Nummelinin lyhyt esipuhe.

ISBN 978-952-7469-30-9

Kannen piirros: Freka Ålander
Design: Timo Ronkainen